

ÜLKE ÖRNEKLERİ ÜZERİNDEN COVID-19 SÜRECİNDE YEREL YÖNETİM UYGULAMALARI VE ÖNLEMLERİ

Local Government Practices and Measures during COVID-19 Process
Through Country Samples

Zuhal ÖNEZ ÇETİN*

Öz

COVID-19 pandemisinin ortaya çıkışı ile birlikte ulusal ve uluslararası ölçekte ülkeler, sürecin olumsuz etkilerini hafifletebilmek adına mücadelesinde bulunmaktadır. Bu kapsamda, ülkeler sadece ulusal ölçekte politika girişimleri ile sürece müdahalede bulunmamakta, yerel ölçekte de yerel yönetimler vasıtasıyla çok sayıda girişim ve uygulamada yer almaktadır. Çalışmada, ilk olarak COVID-19 sürecinin kentler üzerindeki olumsuz etkisi üzerinde durulacak ve kentlerdeki hafifletici önlemler açıklanacaktır. İkincil olarak, yerel yönetimlerin COVID-19 sürecindeki sorumluluk ve temel önlem alanları incelenecektir. Buna ek olarak, çalışmada COVID-19 sürecinde uluslararası ölçekteki yerel yönetimlerin uygulamaları ve önlemleri İngiltere, Almanya, İtalya ve İspanya'da ülkelerinin yerel yönetim uygulamaları kapsamında açıklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, yerel yönetimler, İngiltere, Almanya, İtalya, İspanya

ABSTRACT

With the coming out of the COVID-19 pandemic, countries at the national and international scale have been struggling to mitigate the negative effects of the process. In this context, countries do not only intervene in the process with policy initiatives on the national scale, but also there are also many initiatives and practices at the local level through local governments. In the study, firstly, the negative effect of the COVID-19 process on cities will be focused on and mitigation measures in cities will be explained. Secondly, local governments' areas of responsibility and main measures in the COVID-19 process will be examined. In addition, at the study, the practices and measures of local governments at the international scale during the COVID-19 process will be explained within the scope of the local government practices of the countries in England, Germany, Italy and Spain.

Keywords: COVID-19, local governments, England, Germany, Italy, Spain

* Dr. Öğr. Üyesi, Uşak Üniversitesi, Kamu Yönetimi Bölümü, zuhal.cetin@usak.edu.tr,
ORCID: 0000-0002-4241-1487

1. GİRİŞ

COVID-19 yayılımını sürdürmekte ve dünya bir kriz durumunda bulunmakta, krizle birlikte on binlerce can kaybı meydana gelmiştir ve iki yüzü aşkın ülke bu süreçten etkilenmiş durumdadır; pandemi insanların yaşama, çalışma, seyahat etme ve sosyalleşme şekillerini değişime uğratmaktayken, 210 ülkede 1430'ı aşan kent COVID-19 sürecinin etkisine maruz kalmış ve toplam vakaların %95'inden fazla bir oranı kentsel alanlarda görülmüştür (UN-Habitat, 2020, s. 2). Dünyadaki krizin özü bir yüzyıldır görülmemekte olan bir küresel halk sağlığı aciliyeti durumudur ve krizde öncelik hayat kurtarmak olduğu gibi ekonomik, sosyal ve politik alanlar için geniş boyutlu sonuçları olan bir küresel yanıt gereksinimini barındırmaktadır (UN, 2020a, s. 2).

COVID-19, yerel toplulukların ve vatandaşların gönençine ilişkin olarak olumsuz etkisi bulunmakta ve dünya genelinde kentlere yayılımını sürdürürken, salgın ile mücadele kapsamında yerel yönetimler ön sıralarda yerlerini almaktadırlar (OECD, 2020a, s. 3). Bu kapsamda, COVID-19 özellikle yoksul ve yoğun nüfusa sahip kentsel alanlarda, gayri-resmi yerleşim alanlarında ve gecekondulu mahallelerinde yaşamlarını sürdürmekte olan dünya genelinde bir milyar insan için olumsuz bir etki yaratacaktır (UN-Habitat, 2020, s. 3). Küresel nüfus rakamlarına bakıldığında kentsel nüfusun yarısından daha yüksek bir oranı şehirlerde yaşamaktadır ve bu oranın 2050 yılına kadar %70'lere çıkması beklentisi mevcut bulunmaktadır; şehirlerin gelişmiş sağlık bakım tesisleri açısından değerlendirildiğinde COVID-19 krizine cevap verme konusunda ülkelerinin geri kalanına kıyasla daha donanımlı olduğu söylenebilir, ancak kentler insanların yaşamlarını sürdürdükleri ve bir araya geldikleri yoğun nüfuslu alanlar olduğundan şehrin sakinleri arasında yakınlık sözü konusu olmakta ve sosyal mesafeyi uygulamak zor bir hal almaktadır; böylelikle kentler virüsün yayılma riski ile karşı karşıya bulunmaktadır (OECD, 2020a, s. 2).

Birçok ülke COVID-19'un ülkelerinin nüfusu üzerinde oluşturduğu olumsuz durumu düşük seviyeye indirebilmek amacıyla ellerinde bulunan kaynaklar çerçevesinde mali, finansal ve ekonomik tedbirler almaktadırlar, bu kapsamda, bazı önlemler şu şekilde sıralanmaktadır; gecekondulu bölgelerine acil su kaynaklarının temini, kriz döneminde ödenmemiş kira sebebiyle ev tahliyelerinin ertelenmesi, hedeflenen ekonomik önlemler vasıtasıyla işlerin ve ücretlerin korunmasının sağlanması, işveren ve işletmelere destek imkânı yaratılması, işçilere ücretli hastalık izni veya işsizlik yardımı sunulması veya uzatılması, evsizlere acil durum kalacak yer imkânı sunulması, temel hizmet çalışanları için çocuk bakımı olanağı sunulması (UN, 2020a, s. 9). Bu kapsamda, OECD yerel yönetimlerin pandemi sürecindeki

rolüne değinmekte ve salgının yaşanmakta olduğu kentlerdeki politika yanıtlarını bir araya getirmektedir; buradaki amaç diğer şehirlerin virüsün yayılmasına karşı hazırlanmasına yardımcı olabilmektir, birkaç düzine şehirden örnekler toplanmış, pandeminin ilerleme düzeyine ilişkin olarak farklı derecelerde uygulanan altı politika tepkisi kategorisi: “İletişim ve farkındalık yaratma, İşyeri uygulamaları ve işe gidip gelme kalıpları, Sosyal mesafe ve kapatılma, Hassas gruplar için hedeflenen önlemler, Yerel hizmet sunumu, özellikle su ve atık, İş ve ekonomik iyileşmeye destek” olarak ifade edilmektedir (OECD, 2020a, s. 3). Ayrıca, EUROCITIES (2020a, s. 1), 1 Temmuz 2020 tarihli, ‘COVID-19’ un Sosyo-ekonomik Etkisini Hafifletmek İçin Şehir Önlemlerine Ön Genel Bakış isimli Politika Notunda, pandemi sürecinde kentlerdeki en yaygın hafifletici önlemlerden bazıları şu şekilde sıralanmaktadır; COVID-19 krizinden en çok etkilenmiş bulunan yerel işletmeler ve kişilere finansal yardım imkânı sunmak, işletmeler için koşulların ve kredilere erişimin daha iyi hale getirilmesi, kira ödemelerinde duraklatma sağlamak, vergi ve ücret ödemelerinde esneklik ve muafiyet sağlamak, ekonomik faaliyetlerin desteklenmesi, yeni çevrimiçi pazar yerleri oluşturulmasını sağlanması, girişimcilere bilgi ve danışmanlık hizmetleri imkânı sunmak, iyileşme için planlama: uzman ekipler kurmak, vatandaş katılımı talebi veya dijital yenilikleri teşvik etme önlemleri.

Kentler, COVID-19 sürecine yanıt vermede veya müdahalede ülkelerin kendi içlerinde ya da ülkeler arasında eşit kapasiteye sahip bulunmamaktadır; bu eşitsiz kapasitenin bağlı olduğu unsurlar nüfus boyutu, kamu hizmet sunumu tahsisi, düzenleyici çerçeveler, yönetim yapısı, mali kapasite veya mevcut altyapıdır (World Bank Group, 2020a, s. 1). Ayrıca, kentlerin COVID-19 sürecine karşılık vermeye ilişkin yeteneklerini belirleyen belirli etmenler söz konusu bulunmaktadır; bu etmenleri şu şekilde sıralamak mümkündür, mevcut durumdaki hizmet sunumu ve altyapı sistemleri ile risk azaltmaya ilişkin yatırımlar ve afetlerle mücadelede hazır olma durumu (World Bank Group, 2020b, s. 2).

Bu kapsamda, yerel yönetimler COVID-19 sürecinde önemli sorumluluklara sahiptir; bu sorumlulukları şu şekilde sıralamak mümkündür: etkilenen kişilerin bakımı ve bulaşmanın önlenmesi için şehir çapında acil durum eylemleri; sağlık ve geçim perspektifinden en savunmasız kişilere yönelik acil durum desteği; firmaları, toplulukları ve geçim kaynaklarını hedeflemekte olan ekonomik iyileştirme programları ve yatırımların gerçekleştirilmesi vasıtasıyla iyileştirme çabaları (World Bank Group, 2020a, 1). COVID-19 krizinin bölgesel ve yerel etkisi heterojen bir niteliğe sahiptir ve kriz yönetimi ve politika müdahalelerine ilişkin olarak önemli sonuçlara sahip bulunan bir bölgesel boyuta sahip bulunmakla beraber, bu etkiler

sağlık/ sosyal etki, ekonomik etki ve mali etki olarak ifade edilmektedir (OECD, 2020b, s. 2).

Bu noktada, ulusal hükümetlere önemli sorumluluklar düşmektedir, ulusal hükümetlerin önemle üzerinde durması gerekli konular; hükümetler arası mali transferleri erken iyileştirme programlarını uygulamak için şehirlere kaynak akışında artış sağlamak adına düzenlemek, şehirlerin yetki alanını, hazırlık ve salgın hastalıklarla, felaketlerle başa çıkabilmek amacıyla kaynaklarını daha iyi duruma getirmek için ademi-merkeziyet politikalarını ve kurumsal sistemlerini yeniden gözden geçirmek olarak sıralanmaktadır (World Bank Group, 2020b, s. 2).

2. COVID-19 SÜRECİNDE YEREL YÖNETİMLER

Yerel yönetimler vatandaş katılımı, hizmet sunumu ve kamusal alan yönetimi konularında ilk sıralarda yer almaktadır ve yerel yönetimler dünya çapında COVID-19 müdahalelerine ilişkin olarak da liderlik vazifesi görmektedir; Dünya genelindeki yapılan araştırmalar ve hükümet müdahalelerine bakıldığında yerel yönetimlerin hazırlık, altyapı, insan sermayesi yetenekleri, acil fonlara ulaşabilme, merkezi yönetimle koordinasyon ve iletişimleri gibi konuların virüsün yayılımında kontrolü sağlama ve düzelmenin hızlı bir şekilde gerçekleştirilmesi adına önemli önlemler olduğu ifade edilmektedir (UNCDF, 2020, s. 2). COVID-19 süreci yerel yönetimlerin krize müdahale, iyileşme ve yeniden inşa konularında ön sıralarda yer alan müdahale birimleri olarak önemlerini ortaya koymuştur, yerel yönetimlerin önemli role sahip bulunması hizmet sunumunda, ekonomik kalkınmada ve altyapı yatırımları gibi konulardaki rollerine ilişkin bulunmaktadır; bunun yanı sıra, kriz döneminde işletmelerin kapanması, iş kayıpları ve diğer ekonomik etkilerden dolayı vergi gelirlerinde düşüş yaşanmakta ve bu nedenle de yerel yönetimler mali yüklerle karşı karşıya kalmaktadır (UN, 2020b, s. 2). Yerel yönetimlerin COVID-19 sürecindeki liderliği ve diğer kuş gribi, SARS ve Ebola virüsü hastalıklarına karşı koyamadığı gibi iki nedenden dolayı uygun bulunmaktadır; bunlardan birincisi bu tür salgınların etkilerinin yerelleştirilmiş olmasına ilişkin bulunmaktadır, ikinci olarak bu tür etkilerin yerel olarak üretilmesi ve yerel yönetimlerin halka yakın olması ile alakalıdır (UNCDF, 2020, s. 3).

Birleşmiş Milletlerin 2020 yılı tarihli 'Kentsel Bir Dünya'da COVID-19' başlıklı politika özeti belgesinde, ulusal hükümetlerin hükümet düzeyleri ve yetki alanları arasında daha kapsayıcı, işbirliğine dayalı ve duyarlı yönetişimi destekleyebileceği belirtilmekte ve bu kapsamdaki öncelikli eylem alanları şu şekilde sıralanmaktadır; devlet düzeylerinde ve ulusaltı (yerel) yetki alanları arasında işbirliğini müm-

kün kılmak, politika önlemleri ve teşvik paketlerindeki özel fonlar vasıtasıyla yerel yönetim bütçe kapasitesinde artış sağlamak, hesap verebilirliği ve şeffaflığı desteklemek, iletişim kampanyalarının tüm kentsel topluluklara erişimini mümkün kılmak, temel kamu hizmetlerinde aksaklığı önlemek amacıyla yerel yönetimlere destek sağlamak (UN, 2020b, s. 6-7). Buna ek olarak, 'Kapsayıcı Pandemi Müdahale Konusunda Yerel Yönetimlerin Güçlendirilmesi (*Empowering Local Governments on Inclusive Pandemic Response*) Belgesi', çok paydaşlı platform olan 'Herkes için Şehirler (Cities for All)' aracılığıyla bir araya gelenlerin deneyimlerini ve görüşlerini aktarmaktadır; ayrıca ilgili belge engelli kapsama ve erişilebilir pandemi müdahalesine ilişkin koordineli bir çaba sonucu edinilen bilgiyi içermektedir (World Enabled, 2020, s. 8). İlgili belgede ortaya konulan öneriler şu şekilde ifade edilmektedir (World Enabled, 2020, s. 9-10);

- Ulusal hükümetlere ve ulusal kurumlara, şehirlerin pandemilere, afetlere ve acil durumlara karşı direncini desteklemek için yerel yönetimleri güçlendirmek adına gereken tüm gerekli önlemleri almaları önerilmekte, bu amaca hizmet eden herhangi bir normatif ve düzenleyici çerçeveyi, bilinçlendirme ve kapasite geliştirme programlarını, bütçe tahsislerini ve katılımcı ve kapsayıcı planlama süreçlerini yerleştirerek gerekli önlemlerin alınması belirtilmekte;
- Yerel ve bölgesel hükümetlere ve ilgili tüm paydaşlara, COVID-19 pandemisinden sonra daha iyi inşa olmaları ve daha kapsayıcı, güvenli ve sürdürülebilir bir kentsel geleceğe öncülük etmeleri için uygulanacak müdahalelerin tanıtılması önlemleri ifade edilmektedir.

Yerel yönetimler krizin ilk sıralarında konumlarını almış durumdadırlar; yerel yönetimler kamu hizmetlerinin bölgelerinde düzenli bir şekilde işleyişinden sorumlu durumda bulunmakta ve yine COVID-19 salgının azaltılması adına da sağlık kuruluşları ve topluluklarla beraber çalışma içerisindedirler (VGN, 2020, s. 3). Krizin yerel yönetimleri etkilediği bazı temel alanları şu şekilde sıralamak mümkündür: salgının yerel halk sağlığı üzerinde önemli etkisi mevcut bulunmaktadır, Alınan tedbirlerin dünyada yerel ekonomiler üzerinde çok büyük bir etkisi vardır, COVID-19 salgını mevcut sosyal sorunların artmasına yol açmaktadır, Kriz yerel kamu düzenine olumsuz etkide bulunabilir (VGN, 2020, s. 3-5).

Ayrıca, Birleşmiş Milletler-Habitat, COVID-19 ve COVID-19'un değişik kentsel bağlamlarda ve topluluk tiplerindeki etkisi ile başa çıkabilmek için üç temel müdahale alanı üzerinde durmaktadır, yerel yönetimleri içerisinde barındıran başlıca eylem alanları şu şekilde açıklamaktadır (UN-Habitat, 2020, s. 5);

1. Gayri-resmi yerleşkelerdeki yerel yönetimleri ve topluluk odaklı çözümleri destekleyin,
 - b. herkes için suya ve sanitasyona ekonomik olarak erişim için yerel yönetimler, hizmet sağlayıcıları ve topluluk grupları arasındaki iş birliğini kolaylaştırmak,
 - e. yerel yönetimleri güvenli kentsel hareketlilik ve ulaşım için desteklemek...,
2. Bilinçli karar verme için kanıta dayalı kentsel veri, haritalama ve bilgi sağlayın,
3. Ekonomik etkiyi azaltın ve iyileşmeyi başlatın.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, yerel yönetimler COVID-19 pandemisi sürecinde COVID-19 müdahaleleri ile ilgili olarak ön plana çıkmaktadırlar.

3. ULUSLARARASI ÜLKE ÖRNEKLERİ: İNGİLTERE, ALMANYA, İTALYA VE İSPANYA YEREL YÖNETİMLERİNİN COVID-19 ÖNLEM VE UYGULAMALARI

Çalışma kapsamında, ülkelerin COVID-19'a dair önlem ve uygulamaları belirlenirken Avrupa'da COVID-19 sürecinde vaka sayılarının yüksek olduğu Avrupa ülkeleri ve yine bu ülkelerin COVID vaka sayısı yüksek yerleşim yerlerinde yerel hizmet sunmakta olan belediye yönetimleri seçilmeye çalışılmıştır. Avrupa'da Birleşik Krallık' ta onaylanmış vaka sayısı 4.194.798, Almanya 2.471.942, İtalya 2.976.274 ve İspanya 3.136.321'dir (WHO, 2021).¹ Çalışmada; İngiltere, Almanya, İtalya ve İspanya'dan bazı belediye yönetimlerinin önlem ve uygulamaları incelenmiştir. Bu kapsamda, İngiltere'de çok sayıda yerel meclisin uygulama örnekleri üzerinde durulmuştur. Buna ek olarak, Almanya, İtalya ve İspanya'da ise vaka sayılarının en yüksek olduğu Düsseldorf (Almanya), Milano (İtalya) ve Madrid (İspanya) belediye yönetimlerine ek olarak vaka sayılarının ortalama seyrettiği: Lutherstadt Wittenberg (Almanya), Bologna (İtalya) ve Bilbao (İspanya) kentlerinin belediye yönetimlerinin önlem ve uygulamaları incelenmiştir.² Bu bağlamda, çalışmada İngiltere yerel meclislerinin uygulamaları genel olarak değerlendirme ko-

¹ Daha detaylı bilgi için, bakınız, <<https://covid19.who.int/table>>

² Covid-19 istatistikleri: Birleşik Krallık: İngiltere: (3,68 Milyon Vaka Sayısı); Almanya: Düsseldorf (Kuzey Ren-Vestfalya: 540 Bin Vaka sayısı), Lutherstadt Wittenberg (Saksonya Anhalt: 62.090 Bin Vaka Sayısı); İtalya: Milano (Lombardiya: 619 Bin Vaka Sayısı), Bologna (Emilia-Romagna: 270 Bin Vaka Sayısı); İspanya: Madrid (592 Bin Vaka Sayısı), Bilbao (Bask Bölgesi: 152 Bin Vaka Sayısı) (Wikipedia ve JHU CSSE COVID-19 Data, 2021). Erişim Tarihi (05.03.2021).

nusu edilmiştir; Almanya, İtalya ve İspanya'da ise vaka sayılarının yüksek ve orta düzeyde bulunduğu kentlerdeki belediyelerin önlem ve uygulamaları karşılaştırılmalı olarak açıklanmıştır.

3.1. İngiltere'de Yerel Yönetimlerin COVID-19 Önlem ve Uygulamaları

İngiltere'de 343 adet yerel yönetim yer almakta ve iki kademeli alanlarda yetkili otoriteler yerel yönetim işlevlerini paylaşmaktadır, bu alanlar il (*county*) ve bölge (*districts*) meclislerini kapsamaktadır; bu doğrultuda 26 il meclisi sosyal bakım, ulaşım ve eğitimin bazı alanlarını kapsamaktayken, iller mahalle hizmetlerini yürütmekten sorumlu olan 192 ilçe meclisine bölünmüş durumdadır (Institute for Government, 2020). Tek kademeli alanlarda tek bir otorite bütün yerel yönetim işlevlerini yerine getirmekten sorumlu bulunmaktadır ve bu alanlar 32 Londra belediyesi (*borough*), 36 büyükşehir bölgesini ve Bristol ve Kuzey Doğu Lincolnshire gibi 55 üniter otoriteyi barındırmaktadır (Institute for Government, 2020).

İngiltere tek katmanlı ve iki katmanlı yerel yönetim olmak üzere karma bir sisteme sahip bulunmaktadır; tek katmanlı olarak üniter makamlar, Londra belediyeleri ve büyükşehir bölge meclislerinden; iki kademeli yerel yönetim olarak üst kademede il meclisleri ve alt kademe olarak da bölge ve belediye meclisleri yer almaktadır (CLGF, 2017-2018, s. 266). Buna ek olarak, İngiltere'de 5 tür yerel yönetim olduğu belirtilmekte ve bu yerel yönetim türleri şu şekilde ifade edilmektedir (Local Government Group, 2010, s. 4);

- a. İl Meclisleri; tüm ili kapsamaktadır,
- b. Bölge Meclisleri; bölge, belediye ya da kent meclisleri olarak adlandırılabilenkte,
- c. Üniter makamlar; meclis, kent meclisi ya da belediye meclisi olarak isimlendirilebilmekte,
- d. Londra belediyeleri; 33 belediyenin her biri üniter bir otorite olarak ifade edilmekte,
- e. Büyükşehir bölgeleri etkili üniter otoriteler olarak belirtilirken, metropoliten belediye ya da kent meclisi olarak adlandırılabilenkte ifade edilmektedir.

Tablo 1. İngiltere’de Bazı Yerel Meclislerin COVID-19 Önlem ve Uygulamaları

COVID-19 İletişim Desteği ve Şablonları	İş desteği (Southampton Kent Meclisi) Yerel yönetimlerin rolünü anlamak (Lambeth Meclisi)
Yetişkin Sosyal Bakımı	COVID-19: Portsmouth Yaklaşımı (Portsmouth Kent Meclisi)
Çocuklar, Gençler ve Eğitim	Çocuklar için sanat paketleri ve sanal etkinlikler (Reading Belediye Meclisi) İlkokul çağındaki çocukların evde eğitimini desteklemek için öğrenme kaynakları (Leicestershire İl Konseyi Aile Öğrenim Ekibi)
Kültür, Eğlence ve diğer aktiviteler	Evde Kültür (Craven Bölge Meclisi) Sanata, müzelere, kütüphanelere ve daha fazlasına sanal erişim (Reading Meclisi)
Siber ve Dijital Çözümler	Dijital Olarak Topluluk Desteği Sağlamak-Eğitici Video (Nottinghamshire İl Meclisi)
Acil gıda temini	Gıda Dağıtım Merkezi: Ortaklıklar ve yerel kaynak kullanımı yoluyla işletmeleri ve sakinleri desteklemek (Tower Hamlets) Gıda dağıtım ağı ve stok yönetim sistemi (Oldham Belediye Meclisi)
Finans ve Ekonomi	Çevrimiçi İş Rehberi (Oxford Kent Meclisi)
Sağlık ve Esenlik (refah)	COVID-19 insanları sigarayı bırakmaya teşvik etmekte (Hertfordshire İl Meclisi) Personelin refahını teşvik etmek (Harborough Bölge Meclisi)
Konut ve Evsizlik	Savunmasız insanları barındırmak (Doğu Suffolk Meclisi) İhtiyacı olan insanlara güvenli evler sağlamak (Cornwall Meclisi)
Savunmasız vatandaşları desteklemek	Savunmasız gruplar için risk faktörleri- Personel Kaynağı (Hackney Meclisi)
İşgücü	İşgücünün refahına yönelik önleyici bir yaklaşım (Dorset Meclisi)
	Personelin refahını desteklemek (Rutland İl Meclisi)

Kaynak: (Local Government Association, 2021)

İngiltere yerel yönetimlerinin COVID-19 ile mücadelede kullandığı çeşitli önlem ve müdahaleler bulunmaktadır, yukarıda hazırlanan tabloda da görüleceği üzere toplumdaki her gruptaki vatandaşa yönelik farklı hizmet sunumları bulunmaktadır, bu yerel uygulamaları şu şekilde sıralamak mümkündür; iletişim konusunda destek, yetişkinler için sosyal bakım, çocuklar ve gençlere yönelik eğitim hizmetleri, kültür ve eğlence hizmetleri, dijital hizmetler, acil gıda sağlama, finans ve

ekonomi desteği, sağlık ve esenlik hizmetleri, konut ve evsizlik desteği, savunmasız vatandaşlara destek ve işgücüne yönelik destekler (Local Government Association, 2021). Bu doğrultuda, Portsmouth'da, Portsmouth Kent Meclisi (PCC) ve Portsmouth Klinik Görevlendirme Grubu (Clinical Commissioning Group) içinde ortak rollere sahip bir entegre sağlık ve sosyal bakım görevlendirme işlevleri uzun bir geçmişe sahip bulunmaktadır, bu entegrasyonun yararı COVID-19 sürecinde de gözlemlenmiştir; özellikle de faydası bakım konusunun yönetimi ve desteklenmesi ve bunun yanı sıra operasyonel sorunların hızlı ve ortaklaşa bir şekilde çözülmesi noktasında ortaya çıkmaktadır (Portsmouth City Council, 2021, s. 1). Buna ek olarak, Leicestershire İl Belediyesi Aile Öğrenim Ekibi, Leicestershire'da pandemi sürecinde izolasyon sırasında evde eğitim gören küçük çocukları bulunan ebeveynler ve bakıcılar için kolaylıkla erişebilen kaynaklar sağlamaktadır, Go-Learn (*Leicestershire Yetişkin Eğitimi Hizmeti*) isimli platformu desteklemek adına Aile Öğrenme Ekibi çevrimiçi sistemi, eğitim ve gelişme arayan yetişkinlere uyarlamış ve platformu genç öğrencilere de açık duruma getirmiştir (Local Government Association, 2021).

Bunun yanı sıra, Craven Bölge Meclisi 'Evde Kültür' (*Culture at Home*) sloganı ile evde yapılabilecek yaratıcı ve ilham verici şeyler başlığı altında çeşitli kaynaklara erişim imkânı sunmaktadır; vatandaşlara sanal müzeler ve galeri turları, tiyatro, dans, yaratıcı yazım, çizim, okuma grupları, şarkı söyleme, websiteleri gibi alanlarda online erişim kategorileri sunmaktadır (Skipton Town Hall, 2021). Ayrıca, % 100 Dijital Leeds kentte dijital katılımı daha iyi duruma getirmek amacıyla çalışmaktadır ve bu girişimin yönetimi Leeds Kent Meclisince gerçekleştirilmektedir (Digital Leeds, 2021a). % 100 Dijital Leeds Takımı (*Digital Leeds*); dijital olarak dışlanan herkesin mevcut kriz sırasından artan izolasyon riski altında olduğunu ifade etmektedir, bu dışlanma riski ile karşı karşıya olan gruplar; yaşlılar, uzun süreli sağlık sorunları olanlar, zihinsel sağlık sorunları olan kişiler, fiziksel ve öğrenme engelli kişiler, İngilizce bilmeyenler, yoksulluk içinde yaşayanlar ve evsiz kalma riski altında olanlar olarak sıralanmaktadır ve dijital katılımın sağlayacağı faydalar bu girişimde yalnızlıkla mücadeleye destek sağlama, vatandaşların COVID-19 yönergelerinden haberdar olabilmesinin sağlanabilmesi, vatandaşlara yardımcı olabilecek farklı hizmet alanlarına yönlendirme sağlayabilme, vatandaşların sağlık bakımı kendi kendine yönetim araçlarına erişimlerinin sağlanabilmesi olarak ifade edilmektedir (Digital Leeds, 2021b).

Bu kapsamda, Tower Hamlets Gıda Dağıtım Merkezi; koronavirüs salgını sırasında ilçelerin savunmasız olan vatandaşlarına destek olmak ve acil yardıma ihtiyacı olan her vatandaşın yardım alabilmesini sağlamak adına çalışmaktadır; 5.154 den

fazla vatandaşa gıda paketleri teslim edildiği ifade edilmektedir; bu merkezin kurulma amacı savunmasız ve koronavirüsten dolayı hastalık riski en yüksek olarak sınıflandırılan kişilere temel gıda maddeleri sağlamak ve yiyecek bulmakta sıkıntı yaşayabilecek risk altındaki diğer vatandaşlara yardım etmek olarak belirtilmiştir (Tower Hamlets, 2020). Ayrıca, COVID-19'dan etkilenen Harborough bölgesinde 550'den fazla işletme, acil durum desteğinden faydalanmıştır ve daha fazla işletmenin fon alabileceği ifade edilmektedir; bu kapsamda, 1400 işletmenin hibe yardımı almaya hak kazanabileceği ve uluslararası kriz döneminde Harborough Bölge Meclisinin işletmelerin destek alabilmelerini sağlamak adına onlarla iletişime geçmek için çalıştıkları belirtilmektedir (Harborough District Council, 2020).

Diğer bir meclis örneği, Hertfordshire Meclisi COVID-19 sürecinde Sağlık İyileştirme Servisi, vatandaşların sigarayı bırakmasına yönelik olarak ücretsiz telefon desteği sunmaktadır, Hertfordshire Meclisi web-sitesi üzerinden vatandaşlara COVID-19 ve sigaranın olumsuz etkisi üzerine bilgilendirme sunulmaktadır (Hertfordshire County Council, 2020). Buna ek olarak, Doğu Suffolk Meclisi, bölgedeki evsizlerin COVID-19 salgını sırasında güvende kalabilmelerine yönelik uygulamaları bulunmaktadır; halk sağlığına ilişkin acil duruma ve hükümetin talebine bir yanıt şeklinde Doğu Suffolk Belediyesi 26 evsiz vatandaşa acil durum barınaklarında kalacak yer temin etmiştir (EastSuffolk Council, 2020).

Son olarak, Dorset'in entegre bakım sistemindeki ortakları, COVID-19 sırasında meslektaşlarını desteklemek için koordineli bir sağlık teklifi oluşturmuşlardır, Halk Sağlığı Dorset (Dorset Meclisi ile Bournemouth, Christchurch ve Poole Meclisi arasındaki bir ortaklık) ve Dorset Healthcare Üniversitesi NHS Vakfı tarafından koordine edilen kuruluşlar, mevcut sağlık tekliflerindeki boşlukları tespit edebilmek ve kaynak ve destek miktarında artış sağlamak adına beraber çalışmışlardır (Local Government Association, 2021).

3.2. Almanya'da Yerel Yönetimlerin COVID-19 Önlem ve Uygulamaları

Almanya'da federal yapı çerçevesinde federal devlet ve eyaletlerden sonra yerel yönetimler en alt yönetim kademesi olarak yer almaktadır ve yerel yönetimlere ilişkin düzenlemeler eyaletlerin yetki alanları kapsamında yer aldığından yerel yönetim sistemleri eyaletlere göre değişiklik göstermektedir (Kaplan Mengi, 1997, s. 93). Bu doğrultuda, COVID-19 salgınında, Almanya'da yer alan yerel otoriteler başlıca iki stratejiyi kullanmaktadırlar; birincil olarak yerel otoriteler Federal eyaletlerce "Ulusal Enfeksiyon Koruma Yasası" kapsamında kabul edilen idari düzenlemeleri,

yasaları, yönetmelikleri ve kararnamelemleri uygulamak durumundadır ve ikincil olarak, yerel yönetimlerin kendi önlemlerini almaları da söz konusu bulunmaktadır, bu doğrultuda yerel yönetimler bu önlemleri pandemi ile sahada mücadele etmek adına almaktadırlar (Franzke, 2020, s. 8). Çalışmada, Düsseldorf ve Lutherstadt Wittenberg Yerel Yönetim uygulamaları üzerinde durulacaktır.

a) Düsseldorf:

Düsseldorf, 585.000'den fazla nüfusa sahip bulunmakta, Kuzey Ren-Vestfalya eyaletinin başkenti ve siyasi merkezi durumunda bulunmaktadır (City of Düsseldorf, 2011, s. 7). Kuzey Ren-Vestfalya Belediye Yasası çerçevesinde, kentsel bölgelerinin vatandaşları belediye ve belediye başkanı tarafından temsili gerçekleştirilmekte ve bu kapsamda, meclisin temsili meclise başkanlık eden belediye başkanının sorumluluğunda bulunmaktadır; belediye başkanı, şehir idaresinin başı konumunda yer almakta ve idare kurulunun diğer üyeleri olarak yer alan şehir müdürü, sayman ve meclis üyeleri tarafından belediye başkanı desteklenmektedir (Düsseldorf, 2021).

Tablo 2. Düsseldorf Kenti Belediye Yönetimi COVID-19 Önlem ve Uygulamaları

Herkes için maske	Düsseldorf şehir personeli ve gönüllüler kentin farklı bölgelerinde maske dağıtmakta, Yaşlılar için maskeye ek olarak, 50.000 hijyen kiti hazırlanmıştır, Çevrimiçi videolarla kentlilere maske dikimi anlatımı mevcuttur,
Daha fazla evsiz barınağı	Yiyecek paketleri ve daha fazla barınak düzenlemesini gerçekleştirmekte,
Evsizler için daha fazla kalacak Yer İmkânı	Evsizler için kriz anında tıbbi ve sosyal bakım olanağı sunabilmek adına tek ve çift kişilik otel odası kiralanmaktadır,
Kadınlar ve çocuklar için koruma	İhtiyaç durumundaki kadın ve çocuklar için barınma olanakları ve koruma hizmetleri arttırılmaktadır, Korona kısıtlamalarından dolayı duygusal olarak etkilenen kişiler için telefon hatları vasıtasıyla psikolojik danışmanlık hizmeti sağlanmaktadır,
Ebeveynleri evde destekleyin	Düsseldorf'un Gençlik Departmanı; çocuklarıyla ilgilenirken online çalışmakta güçlük yaşayan ebeveynlere yardımcı olan ücretsiz bir çevrimiçi ebeveynlik programı sunmaktadır,
Zorluk Fonları	Düsseldorf'ta koronavirüsten dolayı önemli mali sıkıntılar yaşayan çalışanlar, öğrenciler, emekliler veya sanatçılar için bir defaya mahsus olmak kaydıyla 1.000 € 'ya kadar yardım sağlanmaktadır,

Belediye Başkanı ile canlı korona sohbetleri	Düsseldorf belediye başkanı Thomas Geisel, Korona ile alakalı çevrimiçi canlı görüşmeler sağlamaktadır,
Eğitim, destek ve spor	Yaşlıların ve diğer yüksek riskli toplulukların yardım ve tavsiye alabilmeleri hedefiyle yeni bir telefon hattı sunulmaktadır, Yeni bir e-öğrenme platformu ile öğretmenler öğrencilerine öğrenme materyalleri ve çevrimiçi sınıf olanağı sunmaktadır, Düsseldorf'un parklarında ücretsiz açık hava dersleri sunan belediye spor departmanı vatandaşlara çevrimiçi egzersiz programları sunmaktadır,
Hareket halindeyken psikolojik yardım	Walk & Talk hizmeti Düsseldorf'ta yer alan sosyo-psikolojik danışma ofisi tarafından sunulmaktadır, Telsiz kullanımı vasıtasıyla vatandaşlara açık havada gezinti yaparken de danışmanlık hizmeti sunulmaktadır,
Pencere Konserleri	Düsseldorf'ta müzisyenler tarafından huzurelerinin önünde açık hava konserleri düzenlenmektedir,
Kapılar kapalı, gözler ve kulaklar tamamen açık	Düsseldorf'da ücretsiz dijital teklifler çevrimiçi olarak vatandaşlara sunulmaktadır; sanal müze turları, konser kayıtları ve opera performansları, çocuklar ve gençler için uygulamalı etkinlikler ve eğitimler.

Kaynak: (Terrain, 2020)

Düsseldorf belediye yönetimi COVID-19 sürecinde çok sayıda hizmet sunumunu gerçekleştirmektedir, bu hizmetler şu şekilde sıralanmaktadır; maske dağıtımı gerçekleştirilmekte, evsiz barınağı düzenlenmekte, kadın ve çocuklara yönelik barınma ve koruma hizmeti sağlanmakta, çevrimiçi ebeveyn programı hizmeti sağlanmakta, mali fon imkânı sunulmakta, eğitim, destek ve spor imkânları sunulmakta, dijital uygulamalar ve etkinlikler sağlanmaktadır (Terrain, 2020).

b) Lutherstadt Wittenberg:

Wittenberg coğrafi alan olarak, Almanya'nın Saksonya-Anhalt bölgesinin doğusunda ve Elbe Nehri üzerinde konumlanmaktadır (Lutherstadt Wittenberg, 2020a, s. 1). Wittenberg Kent Meclisi Ofisi belediye meclisinin, komitelerinin ve yerel meclislerin tüm konularına ilişkin sorumluluğa sahiptir (Lutherstadt Wittenberg, 2020b).

Tablo 3. Lutherstadt Wittenberg Kenti Belediye Yönetimi COVID-19 Önlem ve Uygulamaları

KommBi (Lutherstadt Wittenberg Belediye Eğitim Kurumları)	KommBi kurumlarının kreş çocukları için acil bakım uygulaması, işveren sertifikası, maliyet katkılarının geri ödenmesi uygulamaları,
Wittenberg bölgesinden bilgiler-genel kararnamelerle ilgili bilgilendirme	<ul style="list-style-type: none"> Wittenberg bölgesinde hareket aralığını ikamet yeri etrafında 15 km ile sınırlandırmak için SARS-CoV-2'yi içerecek yönetmeliği ve SARS-CoV-2 koronavirusun yayılmasını korumak veya önlemek için Wittenberg bölgesinin Enfeksiyon Koruma Yasası kapsamında genel kararı çevrim içi olarak yer almaktadır,
Saksonya-Anhalt eyalet hükümetinin yönetmelik ve kararnameleri ile ilgili bilgilendirme	<ul style="list-style-type: none"> Çalışma, Sosyal İşler ve Entegrasyon Bakanlığı Kararı: Saksonya-Anhalt eyaletindeki kreşlerde ve kreşlerde acil bakım Kararı çevrim içi olarak yer almaktadır,
Koronavirüsün yayılmasına karşı federal hükümetten bilgiler	<ul style="list-style-type: none"> Federal Hükümetin COVID-19 konu sayfası ve federal hükümetten haberler linkleri vatandaşlara sunulmaktadır,
Erişilebilirlik KommBi: kişisel randevular	<ul style="list-style-type: none"> KommBi'deki çalışanlardan randevu alınmasına ilişkin bilgilendirme yer almaktadır,
Korona risk grubu için gönüllü yardım	<ul style="list-style-type: none"> Lutherstadt Wittenberg'deki gönüllü yardımcıları için irtibat noktaları bilgilendirmesi mevcut bulunmaktadır,
Şirketler ve çalışanlar için bilgiler - Köprü kurma yardımı -vergi önlemlerine genel bakış	<ul style="list-style-type: none"> Küçük ve Orta Ölçekli İşletme Hibesi, Kısa süreli iş avantajları hakkında bilgi, Kazanç kaybı tazminatı hakkında bilgi başlıklarıyla vatandaşlara yönelik bilgilendirmeler mevcut bulunmaktadır,
Çevrimiçi ödünç verme-kütüphaneleri ve şube kütüphaneleri kapatıldı	<ul style="list-style-type: none"> Lutherstadt Wittenberg şehir kütüphanesi üzerinden isteyen vatandaşlara çevrimiçi kütüphane 'Biblio24.de' ye kayıt olabilme imkânı sağlanmaktadır.

Kaynak: (Lutherstadt Wittenberg, 2021)

Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere, belediye yönetimi genel kararnameler ve yönetmeliklerle ilgili bilgi sunmakta, federal hükümetten koronavirüse ilişkin bilgiler yayınlamakta, pandemi sürecinde Korona risk gruplarına ilişkin gönüllü yardıma yönelik bilgilendirme sağlamakta, şirketler ve çalışanlar için bilgilendirme, çevrimiçi kütüphane ile alakalı bilgilendirmeler sunulmaktadır (Lutherstadt Wittenberg, 2021).

3.3. İtalya'da Yerel Yönetimlerin COVID-19 Önlem ve Uygulamaları

İtalya'da belediyelerin günümüzdeki sınırları 1861 yılı itibariyle tespit edilmiştir, belediyeler nüfus büyüklüğü açısından farklılıklar içermektedir ancak ilgili yönetim birimlerinin benzer yetki ve görevleri bulunmaktadır; belediyeler bir üst yönetim biriminin yetki alanında bulunmayan konulara ilişkin uygulama düzenleme ve konuları ele alabilme durumunda bulunmaktadırlar (Geray, 1997, s. 55). Çalışma kapsamında, Milan ve Bologna kentlerinin yerel yönetimlerinin COVID-19 önlem ve uygulamaları üzerinde durulacaktır.

a) Milano:

Milano Belediye Başkanı Giuseppe Sala acil yardım amaçlı "Karşılıklı Yardım Fonu'nu" kurmuştur; fon belediye meclisi tarafından onaylanan 3 Milyon Euro'luk ödeneye eklenmiştir ve ilgili fon ekonomik katkı sağlamak isteyen bireysel vatandaşlara, işletme ve derneklere açık bulunmaktadır; bu kapsamda, kaynak dağıtımı ekonomik yavaşlamadan etkilenen nüfusun en zayıf kesimlerine gerçekleştirileceği ifade edilmekte ve ilk aşamada COVID-19 krizi sebebiyle işsizlere, sözleşmesi yenilenmeyen geçici çalışanlara, geçici çalışanlara, krizde kendi hesabına çalışanlara, aile işbirlikçilerine ve kırılğan durumda olan diğer çalışan kategorilerinin göz önünde bulundurulacağı belirtilmektedir (The Municipality of Milan, 2020a). Milano Şehri, finansal kısıtlılıkları bertaraf edebilmek için girişimlerde bulunmuştur, Belediye Başkanı Sala, özel sektörden ve bireysel bağışçılardan yardım toplamak amacıyla "Karşılıklı Yardım Fonu" uygulamasını başlatmıştır (Zevi, 2020, s. 19). Belediye Başkanı Sala, koronavirüs sonrası sosyo-ekonomik iyileşme ile ilgili planların başlaması girişiminde bulunan Dünya'daki ilk belediye başkanlarından biri olarak ifade edilmektedir (Zevi, 2020, s. 20).

Ayrıca, Milano Belediyesi her gün restoranlardan Milano'ya teslimat yapmakla sorumlu bulunan sürücülerin sağlığını korumak amacı ile 5000 maske ve eldiveni ücretsiz olarak dağıtımını sağlamaktadır; buradaki temel amacın, lokantacıların ve hazır yemek siparişi veren vatandaşların güvenli kalmalarının sağlanması olarak belirtilmektedir (The Mayor. eu, 2020). Milano Belediyesi gıda politikası ve gıda yardım sistemine ilişkin olarak, yaşlılara savunmasız insanlara yardım edebilmek maksadıyla özel gıda yardım eylemleri girişiminde bulunmaktadır; gıda yardım sistemi COVID-19 acil durumunun çözümlenmesine kadar olan süreçte haftalık olarak gıda yardımının dağıtılmasından sorumlu bulunmaktadır (Food Policy Milano, 2021). Sistem tarafından uygulamaya konulan eylemlerin bir parçası niteli-

ğinde 10 adet olarak geçici merkezin kurulumu sağlanmıştır, bu geçici merkezlerde yaşlılara ve kırılgan insanlara yönelik gıda yardım paketleri hazırlanmaktadır; gıda yardım sistemi ile 20.744 kişiye ve 6337 muhtaç aileye ulaşıldığı ve 15 haftalık süreçte yaklaşık 616 ton gıda yardımı yapıldığı belirtilmektedir (Food Policy Milano, 2021). Bu uygulamalara ek olarak, sağlık nedenleriyle evde kimlik kartının verilmesi uygulaması sağlık nedenlerinden dolayı Sicil Müdürlüklerine ulaşmakta zorluk yaşayan vatandaşlara ücretsiz sunulan bir hizmettir (The Municipality of Milan, 2020b).

Son olarak, COVID-19 sürecinde önem arz eden Milano Belediyesi Adaptasyon Stratejisi Belgesinin amacının ikinci aşama olarak ifade edilen evre için strateji oluşturmak olduğu ifade edilmektedir (The Municipality of Milan, 2020c, s. 1). Milano Belediyesi Adaptasyon Stratejisinde şu sıralanan prensipler üzerinde durulmaktadır; a) yönetim, haklar ve içerme, b)ekonomi, kaynaklar ve değerler, c) çalışma, d)zaman çizelgesi, mekânlar ve hizmetler, e) sürdürülebilirlik (The Municipality of Milan, 2020c, s. 5-6).

b) Bologna:

Bologna Belediyesi, kent ve metropolitan bölgeye sarı posterlerle Bologna'da COVID-19 salgını sonrasında bisiklet sürmeyi teşvik etmektedir; 'Herkes Bisiklete Binecek' kampanya sloganıyla bisikletle seyahat etmenin fiziksel mesafeyi korumayı sağlayacağı, sağlık için iyi olduğu, bağışıklık sistemini güçlendirdiği ve havayı temiz tuttuğu konuları belirtilmektedir (EUROCITIES, 2020b). Ayrıca, Bologna Belediyesi tarafından teşvik edilen sübvansiyonlu kiralari desteklemek amacıyla mutabakat belgesinin imzalanması sonrasında, Virginio Merola başkanlığındaki Meclis kamuya açık bir bildirim kararı onayını gerçekleştirmiştir, kamuoyu bildirimini COVID-19 sürecinde bir defaya mahsus konut kiralama piyasasının desteklenmesi adına katkı sağlanmasını içermektedir; katkılarının bölgesel kararın gerektirdiği doğrultuda talep eden kiracıya atanmakla beraber konut sahiplerine ödeneceği belirtilmektedir (Bologna Belediyesi, 2020). Ayrıca, İtalya Hükümeti'nin aldığı önemlerin bir sonucu olarak Bologna Belediyesi kültürel aktivitelerin birçoğunu ertelemiş ve kültürel yaz programını da yeniden güncellemiştir; bu kapsamda Bologna Belediyesi üretken ve ticari eylemler için bazı vergilerin ertelenmesi kararı almıştır ve tüm belediye çalışanları için uzaktan çalışma ya da akıllı çalışma yöntemleri uygulanmıştır (EUROCITIES, 2020c).

3.4. İspanya'da Yerel Yönetimlerin COVID-19 Önlem ve Uygulamaları

İspanya Anayasası'nın 137. Maddesi kapsamında İspanya ülke toprakları belediyelere, illere ve özerk topluluklara bölünmüş durumdadır; iller, özerk topluluklar ve belediyeler aynı Anayasa kuralı uyarınca kurulmakta olup her üçü de yerinden yönetim ilkesi ile tutarlı bir şekilde yerel toplulukların çıkarlarını dikkate almak ve işlerini idare etme gücünü ellerinde bulundurmaktadırlar (Keleş, 1993, s. 13). Buna ek olarak, belediyelerin sahip oldukları yetkiler 1985 tarihli Yerel Yönetimler Yasası'nda tanımlanmaktadır, yerel yönetimlerin sahip olduğu bazı yetkiler şu şekilde sıralanabilir; yerel polis, itfaiye, çöp toplama, sokak temizliği, arazi kullanım kontrolü, şehir içi ulaşım; büyük belediyeler ise eğitim ve sağlık gibi hizmetlerin sunumunda yer alabilmektedirler (OECD, 1997, s. 392).

a) Madrid:

Madrid Kent Meclisi Genel Kurulu, 'Villa Sözleşmelerini' onaylamıştır, Sözleşme COVID-19 süreci sonrasında kentin yeniden canlanmasının sağlanması adına 352 önlemleri kapsamaktadır; Belgeyi, Belediye Başkanı José Luis Martínez-Almeida bütün belediye siyasi gruplarının sözcüleri ile beraber imzalamıştır, önlemler dört sektörel masa vasıtasıyla gerçekleştirilen toplantılar sonrası kabul edilmiştir; Sosyal Masa 169 önlemleri, Şehir Strateji Kurulu 117 önlemleri, Ekonomi İstidam ve Turizm Bürosu 38 önlemleri ve Kültür ve Spor Masası 28 önlemleri onaylamıştır (Website of the Madrid City Council, 2020). Bu anlaşmaların belediye gruplarının sivil toplumla müzakere süreçlerinin bir sonucu olduğu belirtilmekte ve anlaşmaların hedefinin de en savunmasız durumda olan vatandaşların sosyal haklarını geliştirmek ve COVID-19 sonrası ekonomiye ilişkin faaliyetlerin desteklenmesi olduğu ifade edilmektedir (Website of the Madrid City Council, 2020).

Tablo 4. Madrid Kenti Belediye Yönetimi COVID-19 Önlem ve Uygulamaları

Dört Sektörel Masa	Çalışma Grupları
A) Sosyal Büro'nun anlaşmaları ve tedbirleri (169 önlem içermektedir)	1. Temel Sosyal Hizmetler ve Sosyal ve Gıda ile İlgili Acil Durumlar
	2. Konut Politikaları
	3. Savunmasız Gruplar
	4. Acil Durumlar

Dört Sektörel Masa	Çalışma Grupları
B) Ekonomi, İstihdam ve Turizm Bürosu'nun anlaşmaları ve tedbirleri (38 önlem içermektedir)	1. Ekonomi, Turizm, Sanayi ve Ticaret 2. Belediye Yönetiminin Modernizasyonu, Hızlandırılması ve İyileştirilmesine Yönelik Önlemler 3. İstihdam, Yenilikçilik ve Girişimcilik
C) Şehir Strateji Bürosu'nun anlaşmaları ve tedbirleri (117 önlem içermektedir)	1. Sürdürülebilir Hareketlilik ve Çevre 2. Kamusal ve Kentsel Alan
D) Kültür ve Spor Bürosu'nun anlaşmaları ve tedbirleri (28 önlem içermektedir)	1. Kültür 2. Spor

Kaynak: (Plenary of the Madrid City Council, 2020, s. 3)

Bu kapsamda, Sosyal Büro'nun Önlemleri arasında sosyal hizmetlerde bilgi sistemi, belediye sosyal kartı, kamusal sosyal refah sistemlerinin yeni mali haklar yönetmeliği (s. 5); Ekonomi, İstihdam ve Turizm Bürosu'nun önlemleri arasında yerel ticaret ve otelcilik sektörüne destek, serbest meslek sahipleri ve KOBİ'lere destek, sürdürülebilir ekonomi, ekonomik faaliyet alanlarını iyileştirilmek (s. 53-55); Şehir Strateji Bürosu'nun önlemleri arasında toplu taşıma, sürdürülebilir hareketlilik, temizlik ve su önlemleri (s. 70-73); Kültür ve Spor Bürosu'nun önlemleri arasında Madrid bölgelerindeki açık hava sahalarında kültürel performansları etkinleştirmek, kültürel canlandırma kampanyası (s. 89) gibi önlemler bulunmaktadır (Plenary of the Madrid City Council, 2020).

b) Bilbao:

Bilbao, İspanya'nın Doğu Atlantik sahilinde konum olarak yer alır ve Avrupada yere alan ana kentlere deniz, hava ve kara yolları ile bağlantı sağlayan ulaşım altyapılarına sahiplik etmektedir (Bilbao Council's Website, 2021a). Bilbao Kent Meclisi'nin hükümeti ve Bilbao Kent Meclisi'nin idaresi 'Bilbao Kent Konseyi Hükümeti ve İdaresinin Organik Düzenlemeleri' (*Organic Regulations of the Government and Administration of the Bilbao City Council*) kapsamında düzenlenmektedir (Bilbao Council's Website, 2021b).

Tablo 5. Bilbao Kenti Belediye Yönetimi COVID-19 Önlem ve Uygulamaları

Bilgilendirici Faaliyetler	İspanya Hükümetince kentsel alanla alakalı gerçekleştirilen ulusal eylemler, ertelemeye ilişkin konular; sosyal medya ve iletişim kanalları vasıtasıyla vatandaşlara duyurulmaktadır (s.2),
Sosyal Politikalar	Konaklama ile ilgili olarak; belediye ve spor alanları, yatak sayısında artış sağlanabilmesi amacıyla etkinleştirilmiştir, Özel bir hizmet protokolü Ev Yardım Hizmeti ve Belediye Sosyal Yardım Hizmetleri amacı ile hazırlanmıştır, Mirada Activa (<i>Aktif Bakış</i>): Yaşlılar arasındaki yalnızlık durumlarının belirlenmesi, izolasyondan kaçınmak ve diğer temel ihtiyaçlar için oluşturulan bir kampanya olarak ifade edilmektedir (s.2),
Yönetişim	Önleyici tedbirlerin alınması konusuna ilişkin Bask Hükümeti Sağlık Departmanı ile birlikte çalışmak amacı ile Belediye Başkanı tarafından departmanlar arası bir komisyon kurulması sağlanmıştır (s.3),
Güvenlik	Bilbao itfaiyecileri COVID-19 kaynaklı sağlık alarmı durumunu yaşayan kentin dezenfeksiyon çabalarına katılmaktadır, Belediye Zabıtası (<i>Municipal Police</i>): Halka açık yollarda geçişle alakalı olarak sınırlamalar getirilmiştir; geçiş gıda ve ilaç alışverişi, sağlık tesislerine katılım, küçükler, yaşlılar, bağımlılar, engelli veya savunmasızlar için yardım ve bakım ile sınırlandırılmıştır (s.4),
Konut	Bilbao Belediye Konutları, sağlık kriz sonuçlarıyla alakalı olarak acil durum önlemlerini hayata geçirmektedir (s.4).

Kaynak: (Eurocities Covidnews, 2020, s. 2-4)

Bilbao Belediyesi tarafından bilgilendirici faaliyetler sağlanmakta, sosyal politikalara ilişkin uygulamalar gerçekleştirilmekte, kentin güvenliğine ilişkin uygulamalar yapılmakta ve konuta ilişkin önlemler alınmaktadır (Eurocities Covidnews, 2020, s. 2-4).

Bilbao Kent Meclisi, COVID-19 sürecinde 'Bilbao Aurrera', Kentte Sosyal Uyum, Ekonomik, İstihdam ve Kültürü Yeniden Etkinleştirme Acil Önlemler Planı'nı 8 Mayıs 2020 tarihinde onaylamış bulunmaktadır; doğrudan Kent Meclisi tarafından tahsis edilen 15 milyon Euro tutarındaki bütçe üç temel alana odaklanmaktadır; bu temel alanları şu şekilde sıralamak mümkündür; sosyal uyum konusu 2.2 milyondan fazla, ekonomi ve istihdam konusu 11.4 milyondan fazla ve kültür konusu 1.3 milyondan fazla bir orana sahip bulunmaktadır (ESPON EU, 2020a, s. 1).

COVID-19 krizi öncesinde, kriz sırasında ve sonrasında alınan tüm önlemlerin en önemli amacının vatandaşları odak noktada tutmak ve her grubun sürece dahil

olmasının sağlanması olarak ifade edilmektedir; ilk önlemler sosyal mesafenin korunması ve vatandaşların yoğunlaşmasının önlenmesi, belediye spor merkezlerinin, bölge merkezlerinin, sosyal merkezlerin ve belediye kütüphanelerinin kapatılması olarak belirlenmiştir ve tüm önlemlerin Bask Hükümeti Sağlık Bakanlığı ile koordinasyon içerisinde alındığı gibi ve diğer yetkili kurumlarla iletişim kurarak alındığı ifade edilmektedir (ESPON EU, 2020b).

4. SONUÇ

Günümüzde tüm dünyada, COVID-19 pandemisi devam etmekte ve ulusal ve uluslararası ölçekte tüm ülke yönetimleri ciddi önlemler almayı sürdürmektedirler. COVID-19 sürecine yönelik mücadelede sadece ulusal hükümetler değil, yerel yönetimler de pandemi sürecine yönelik önlemler almakta ve uygulamalar geliştirmektedir. Çalışma kapsamında, İngiltere, Almanya, İtalya ve İspanya ülkelerindeki yerel yönetimlerin bazı uygulamaları üzerinde durulmaya çalışılmıştır.

Bu kapsamda, İngiltere’de yerel yönetimlerin COVID-19 ile mücadelede iletişim, yetişkin sosyal bakımı, eğitim, kültür, dijital hizmetler, acil gıda temini, ekonomi, sağlık, konut, işgücü gibi alanlarda çok sayıda uygulamalarının bulunduğu görülmektedir (Local Government Association, 2021). Çalışmada, Almanya’da Düsseldorf ve Lutherstadt Wittenberg kentlerinin yerel yönetim uygulamaları incelenmiştir. Düsseldorf kenti belediye yönetiminin maske dağıtımı, evsizler için kalacak yer, finansal yardım, eğitim ve dijital uygulamalar gibi alanlarda pandemi sürecinde yerel uygulamaları mevcut bulunmaktadır (Terrain, 2020). Buna ek olarak, Lutherstadt Wittenberg Belediyesi çeşitli konulara ilişkin bilgilendirmeler sunmaktadır: genel kararname ve yönetmelikler, federal hükümetten koronavirüsü ilişkin bilgiler, Korona risk grupları ile alakalı gönüllü yardım, kütüphane ve şirketler ve çalışanlar için bilgilendirmeler (Lutherstadt Wittenberg, 2021). Almanya Düsseldorf bölgesinde vaka sayısı Lutherstadt Wittenberg bölgesine göre yüksek oranda yer almaktadır ve iki belediye önlem ve uygulamaları kıyaslandığında vaka sayısının yüksek olduğu Düsseldorf bölgesinde belediye yönetimi barınma ve koruma, eğitim, mali fon gibi daha çeşitli hizmet kategorileri sunmaktadır. Vaka sayısının göreceli olarak düşük olduğu Lutherstadt Wittenberg bölgesindeki belediye yönetimiye daha çok vatandaşları bilgilendirmeye yönelik hizmet sunumunu gerçekleştirmektedir.

Buna ek olarak, çalışma kapsamında, İtalya’da Milano ve Bologna belediyelerinin COVID-19 sürecindeki uygulamaları incelenmiştir. Milano Belediyesi’nin Karşılıklı Yardım Fonu, ücretsiz maske ve eldiven dağıtımı, Milano Belediyesi gıda

yardım sistemi uygulamaları mevcut bulunmaktadır (The Municipality of Milan, 2020a; The Mayor.eu, 2020; Food Policy Milano, 2021). Bologna Belediyesi, herkes bisiklete binecek kampanya sloganıyla pandemi sürecinden sonra bisiklet sürme konusunda teşvikte bulunmaktadır (EUROCITIES, 2020b). İtalya Milano bölgesinde vaka sayısı Bologna bölgesine göre daha yüksek seviyede bulunmaktadır ve iki belediye önlem ve uygulamaları karşılaştırıldığında vaka sayısının daha fazla olduğu Milano'da belediye yönetimi gıda yardım sistemi, Karşılıklı Yardım Fonu gibi daha sistematik önlem ve uygulamalarının mevcut bulunduğu gözlemlenmektedir.

Son olarak, çalışma kapsamında, İspanya'da Bilbao ve Madrid belediye yönetimlerinin pandemiye ilişkin önlem ve uygulamaları incelenmiştir. Madrid Kent Meclisi Genel Kurulu, pandemi sonrası süreçte kentin yeniden canlanmasının gerçekleştirilmesi amacıyla 'Villa Sözleşmeleri' ni onaylamıştır, ilgili Sözleşme 352 önlemi içerisinde barındırmaktadır (Website of the Madrid City Council, 2020). Buna ek olarak, Bilbao Belediyesi bilgilendirme, sosyal politika, yönetim, güvenlik ve konut gibi alanlarda uygulamalarda bulunmaktadır (Eurocities Covidnews, 2020, s. 2-4). Bilbao Kent Meclisi pandemi sürecinde 'Bilbao Aurrera', Kentte Sosyal Uyum, Ekonomik, İstihdam ve Kültürü Yeniden Etkinleştirme Acil Önlemler Planı'nı onaylamıştır (ESPON EU, 2020a, s. 1). İspanya'da Madrid bölgesinde vaka sayısı Bilbao bölgesine göre yüksek oranda bulunmaktadır ve iki belediyenin önlem ve uygulamaları kıyaslandığında vaka sayısının yüksek seyrettiği Madrid bölgesinde, belediye yönetimi içerisinde çok sayıda önlemi barındıran Villa Sözleşmelerini onaylarken, Bilbao Belediyesi de Kentte Sosyal Uyum, Ekonomik, İstihdam ve Kültürü Yeniden Etkinleştirme Acil Önlemler Planı'nı onaylamıştır. Bu kapsamda, her iki belediyenin COVID-19 sürecinde önlemler bağlamında somut adımlar attıklarını söylemek mümkündür.

Sonuç olarak, çalışmada İngiltere, Almanya, İtalya ve İspanya ülkelerinde inceleme konusu edilen yerel yönetimlerin çok farklı konu ve alanlarda COVID-19 sürecine yönelik önlemler aldıkları ve uygulamalarda buldukları görülmüştür. Ulusal ve uluslararası ölçekte, COVID-19 sürecinde ulusal hükümet tarafından alınan önlemlerin yanı sıra yerel yönetimlerin uygulama ve girişimlerine önem verilmesi pandemi sürecinin etkisinin azaltılmasında yarar sağlayacak, hayatın normalleşmesine katkıda bulunacaktır.

Etik Beyanı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir.

Yazar Katkıları: Zuhal Önez Çetin, çalışmanın tamamında tek başına katkı sunmuştur.

Çıkar Beyanı: Yazar ya da herhangi bir kurum/kuruluş arasında çıkar çatışması yoktur.

Teşekkür: Yayın sürecinde katkısı olan hakemler ile editör kuruluna teşekkür ederim.

Ethics Statement: The author declares that the ethical rules are followed in all preparation processes of this study. In the event of a contrary situation, the Journal of Public Administration and Policy has no responsibility and all responsibility belongs to the author of the study.

Author Contributions: Zuhal Önez Çetin has contributed to all parts and stages of the study.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest among the author and/or any institution.

Acknowledgement: I would like to thank the referees and the editorial board who contributed to the publication process.

KAYNAKÇA

- Bilbao Council's Website. (2021a). Bilbao Council's Website: Situation in Europe. Erişim 10.01.2021, https://www.bilbao.eus/cs/Satellite?cid=3000072756&language=en&pagename=Bilbaonet%2FPage%2FBIO_contenidoFinal
- Bilbao Council's Website. (2021b). Bilbao Council's Website: Nature, Powers and Organization. Erişim 10.01.2021, https://www.bilbao.eus/cs/Satellite?c=Page&cid=3000016190 & language=en&pageid=3000016190&pagename=Bilbaonet%2FPage%2FBIO_contenidoFinal
- Bologna Belediyesi, (2020). Support For Subsidized Rents, Public Notice Ready to Present Requests for Contributions. Erişim 15.10.2020, <http://www.comune.bologna.it/news/coronavirus-sostegno-affitto-avviso-pubblico>
- City of Düsseldorf. (2011). 'City of Düsseldorf, OPENCities Local Action Plan.' https://urbact.eu/sites/default/files/import/Projects/Open_Cities/outputs_media/Dusseldorf.pdf
- CLGF. (2017-2018). 'The Local Government System in UK. Country Profile 2017-2018.' http://www.clgf.org.uk/default/assets/File/Country_profiles/United_Kingdom.pdf
- Digital Leeds. (2021a). Our Approach. Erişim 12.01.2021, <https://leedsdigitalinclusion.wordpress.com/about-us/our-approach/>
- Digital Leeds. (2021b). Our Response to COVID-19. Erişim 12.01.2021, <https://leedsdigitalinclusion.wordpress.com/our-work/key-initiatives/our-response-to-covid-19/>
- Düsseldorf. (2021). Information and Help About Corona. Erişim 11.01.2021, <https://www.duesseldorf.de/index.php?id=700021042&L=1>
- EastSuffolk Council. (2020). Keeping Homeless People in East Suffolk Safe. Erişim 10.12.2020, <http://www.Eastsuffolk.Gov.Uk/News/Keeping-Homeless-People-In-East-Suffolk-Safe/>
- ESPON EU. (2020a). 'Bilbao Approves A 15-Million-Euro Plan For Social Cohesion And Economic, Employment And Culture Reactivation With More Than 50 Measures Of An Exceptional Nature.' https://www.Espon.Eu/Sites/Default/Files/Attachments/Bilbao%20Aurrera%20plana_0.Pdf

- ESPON EU. (2020b). 'COVID19-How Local And Regional Authorities Respond to the Crisis: The Case of Bilbao'. Erişim 10.12.2020, <https://www.espon.eu/COVID19%7CBilbao>
- EUROCITIES. (2020a). 'Policy Note: Preliminary Overview Of City Measures To Mitigate The Socio-Economic Impact Of COVID-19'. Updated on 1 July 2020. https://eurocities.eu/wp-content/uploads/2020/08/Overview_of_city_measures_to_mitigate_the_socio-economic_impact_of_COVID-19_updated_1_July.pdf
- EUROCITIES. (2020b). Bologna-Everyone Will Ride A Bike. Erişim 09.12.2020, <https://covidnews.eurocities.eu/2020/07/14/bologna-everyone-will-ride-a-bike/>
- EUROCITIES. (2020c). Culture and Covid. Erişim 09.12.2020, <https://www.100days.eurocities.eu/article/Culture-and-covid>
- Eurocities Covidnews. (2020). 'Work In Progress Bilbao COVID 19'. <https://covidnews.eurocities.eu/wp-content/uploads/2020/04/Bilbao-WorkInProgress-Covid19.pdf>
- Franzke, J. (2020). German Municipalities in the COVID-19 Pandemic Crisis. Challenges and Adjustments. A preliminary Anaysis, 1-25.
- Food Policy Milano. (2021). Milan's Food Policy: Food Aid System. Erişim 10.01.2021, <https://www.foodpolicymilano.org/en/food-aid-system/>
- Geray, C. (Ocak 1997). Ülke Ülke Yerel Yönetimler, İtalya'da Yerel Yönetimler. Çağdaş Yerel Yönetimler, 6(1), 53-76.
- Harborough District Council. (2020). Business Receive Urgent Financial Support. Erişim 13.12.2020, https://www.harborough.gov.uk/news/article/1290/businesses_receive_urgent_financial_support
- Hertfordshire County Council. (2020). Stop Smoking During Coronavirüs. Erişim 12.12.2020, <https://www.hertfordshire.gov.uk/about-the-council/news/news-archive/stop-smoking-during-coronavirus>
- Institute for Government, (2020). Local Government. Erişim 09.12.2020, <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/local-government>
- Kaplan Mengi, A. (Ekim 1997). Ülke Ülke Yerel Yönetimler, Federal Almanya'da Yerel Yönetimler, Çağdaş Yerel Yönetimler, 6 (4), 93-112.
- Keleş, R. (Temmuz 1993). İspanya'da Yerinden Yönetim. Çağdaş Yerel Yönetimler, 2(4), 11-22.
- Local Government Association. (2021). COVID-19: Good Council Practice. Erişim 10.01.2021, <https://www.local.gov.uk/covid-19-good-council-practice>

- Local Government Group. (2010). 'Local Government Structure Overview'. October 2010, Produced by Local Government Association Analysis and Research. <https://www.local.gov.uk/sites/default/files/documents/local-government-structur-634.pdf>
- Lutherstadt Wittenberg, (2020a). 'Lutherstadt Wittenberg'. https://www.wittenberg.de/pics/medien/1_1573718927/city_profile.pdf
- Lutherstadt Wittenberg, (2020b). City Council and Committees. Erişim 13.12.2020, <https://www.wittenberg.de/rathaus/stadtrat-und-ausschuesse.html>
- Lutherstadt Wittenberg. (2021). Information on the Coronavirus: Current Developments in Lutherstadt Wittenberg, Erişim 10.01.2021, <https://www.wittenberg.de/rathaus/coronavirus-entwicklungen-in-wittenberg.html>
- OECD. (1997). 'Managing Across Levels of Government: Spain'. <http://www.oecd.org/spain/1902255.pdf>
- OECD. (2020a). Coronavirüs (COVID-19): Cities Policy Responses, Updated 27 March 2020, Tackling Coronavirus (COVID 19) Contributing to a Global Effort. OECD, 2020.
- OECD. (2020b). The Territorial Impact Of Covid-19: Managing The Crisis Across Levels Of Government. Tackling Coronavirüs (COVID-19): Contributing to A Global Effort, updated 16 June 2020. OECD, 2020.
- Plenary of the Madrid City Council. (2020). 'Madrid City Council, COVID-19, City Council Agreements'. https://covidnews.euocities.eu/wp-content/uploads/2020/07/Madrid_City_Council_Agreements_COVID-19.pdf
- Porthsmouth City Council. (2021). 'Leadership During COVID-19: Portsmouth'. https://www.local.gov.uk/sites/default/files/documents/20200504%20%20Portsmouth%20COVID19%20Case%20Study_FINAL%20%28003%29.pdf
- Skipton Town Hall. (2021). Culture at Home. Erişim 11.01.2021, <https://www.cravenc.gov.uk/skipton-town-hall/culture-at-home/>
- Terrain, Sur Le. (2020). COVID-19: Community Support Measures By Düsseldorf. Erişim 13.12.2020, <https://observatoirevivrensemble.org/covid-19-community-support-measures-by-dusseldorf>
- The Mayor. eu. (2020). Milan Municipality Gifts 5000 Masks And Gloves To Food Delivery Riders. Erişim 14.12.2020, <https://www.themayor.eu/en/milan-municipality-gifts-5000-masks-and-gloves-to-food-delivery-riders>

- The Municipality of Milan. (2020a). Coronavirus. Mutual Aid Fund. Erişim 17.12.2020, <https://www.comune.milano.it/aree-tematiche/servizi-sociali/fondomutuosoccorso>
- The Municipality of Milan. (2020b). Home Identity Card For Health Reasons. Erişim 17.12.2020, <https://www.comune.milano.it/servizi/carta-identita-a-domicilio-per-motivi-di-salute>
- The Municipality of Milan. (2020c). ‘Milan 2020 Adaptation Strategy Open Document to the City’s Contribution’. <https://www.comune.milano.it/documents/20126/7117896/Milano+2020.+Adaptation+strategy.pdf/d11a0983-6ce5-5385-d173-efcc28b45413?t=1589366192908>
- Tower Hamlets. (2020). Critical Support Provided to the Most Vulnerable Residents. Erişim 16.12.2020, https://www.towerhamlets.gov.uk/News_events/2020/April_20/Critical_support_provided_to_the_most_vulnerable_residents.aspx
- UN-Habitat. (2020). ‘UN-Habitat COVID-19 Response Plan’, April 2020. UN-Habitat For A Better Urban Future. https://unhabitat.org/sites/default/files/2020/04/final_un-habitat_covid-19_response_plan.pdf
- UN. (2020a). ‘COVID-19 and Human Rights: We Are All in This Together’, April 2020, United Nations Publications.
- UN. (2020b). ‘Policy Brief: COVID-19 in an Urban World’, July 2020. https://unsdg.un.org/sites/default/files/2020-07/sg_policy_brief_covid_urban_world.pdf
- UNCDF. (2020). ‘COVID-19 Emergency Response-Local Government Finance, Guidance Not for Immediate Action’. <https://www.clgf.org.uk/default/assets/File/UNCDF.pdf>
- VGN International. (2020). ‘Briefing And Preliminary Policy Recommendations on the Role of Local Government in the International COVID-19 Crisis Response’, VGN International April 28, 2020. <https://www.vng-international.nl/sites/default/files/Paper%20impact%20covid19%20local%20government.pdf>
- Website of the Madrid City Council. (2020). The Plenary Of The Madrid City Council Approves The Villa Agreements, A Document With 352 Measures To Reactivate The City After The Pandemic, Erişim 17.12.2020, <https://www.madrid.es/portales/munimadrid/es/Inicio/Actualidad/Noticias/El-Pleno-del-Ayuntamiento-de-Madrid-aprueba-los-Acuerdos-de-la-Villa-un-documento-con-352-medidas-para-reactivar-la-ciudad-tras-la-pandemia/?vgnextf=mt=default&vgnextoid=522db21736823710VgnVCM2000001f4a900aRCRD&vgnnextchan=nel=a-12149fa40ec9410VgnVCM100000171f5a0aRCRD>

- Wikipedia ve JHU CSSE COVID-19 Data. (2021). COVID-19 Günlük Değişim Vaka Sayısı.
- World Bank Group. (2020a). 'COVID-19 Safeguarding Lives and Livelihoods-A Checklist Guide for Local Governments'. World Bank Group, Urban, Disaster Risk Management, Resilience & Land. <http://pubdocs.worldbank.org/en/363481590685415404/Covid-19-Checklist-Guide-for-Local-Governments-EAP-Cases-19May-final.pdf>
- World Bank Group. (2020b). 'Urban and Disaster Risk Management Responses to COVID-19', Urban, Disaster Risk Management, Resilience and Land (GPURL) The World Bank April 3, 2020. <http://pubdocs.worldbank.org/en/575581589235414090/World-Bank-Urban-DRM-COVID-19-Responses.pdf>
- World Enabled. (2020). Empowering Local Governments on Inclusive Pandemic Response. An Outcome Document of Cities For All Learning Series "Equity and Access in Times of Pandemic". <https://www.clgf.org.uk/whats-new/local-government-action-on-covid-19/>
- World Health Organization (WHO). (2021). WHO Coronavirüs (COVID-19) Dashboard. Erişim 06.03.2021, <https://covid19.who.int/table>
- Zevi, A. T. (2020). First in the Western World: Milan Goes From Boom-Town To Emergency Hot-Spot. Agusti Fernandez de Losada ve Hannah Abdullah (Ed.), Cities on the Frontline: Managing The Coronavirüs Crisis içinde (17-21). CIDOB Report.